

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Μαργαρίτα Λαζάρου

*Βύθουλας for ever*

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΛΑΖΑΡΟΥ

ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ

\*

ΚΑΥΤΕΡΕΣ ΠΗΠΕΡΙΕΣ  
μυθιστόρημα, Άγκυρα, 2008

# Βύθουλας for ever



ΩΚΕΑΝΙΔΑ  
ΑΘΗΝΑ \* 2014

*Στον Κώστα Μάρκον*

1η έκδοση: Απρίλιος 2014

© 2014, Μαργαρίτα Λαζάρου

Εκδόσεις Ωκεανίδα ΑΕ

Δερβενίων 38, 106 81 Αθήνα, τηλ. 210.38.06.137

e-mail: [info@oceanida.gr](mailto:info@oceanida.gr)

[www.oceanida.gr](http://www.oceanida.gr)

ISBN 978-960-410-711-7

Δεν έχει καμιά σημασία αν γεννηθήκα-  
τε ανάμεσα στις πάπιες, φτάνει να 'χε-  
τε βγει μέσα από αβγό κύκνου!

Χ. Κ. Άντερσεν, *Το ασχημόπαπο*

Δεύτερη δεκαετία  
του 21ου αιώνα

Στον Βύθουλα



**Π**ΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ ΣΚΕΦΤΟΜΑΙ πως μια γειτονιά σαν ένας ζωντανός οργανισμός είναι, σαν ένας άνθρωπος. Μ' ένα σωρό πολύπλοκες λειτουργίες, με διαφορετικά μέλη που όμως αλληλοσυμπληρώνονται και φτιάχνουν τελικά ένα σύνολο, με ιδιαιτερότητες. Σαν τον άνθρωπο γεννιέται, αναπτύσσεται, γερνάει, πεθαίνει. Υποφέρει και διασκεδάζει. Ανασαίνει. Υπάρχουν γειτονιές όμορφες και γειτονιές άσχημες, όπως κι οι άνθρωποι άλλοι είναι όμορφοι κι άλλοι άσχημοι, άλλοι πλούσιοι κι άλλοι φτωχοί. Νέοι και γέροι. Και, ακριβώς όπως κι οι άνθρωποι, οι γειτονιές λες κι έχουν μια μοίρα, ένα δικό τους ριζικό. Πότε καλό και πότε κακό.

Με λένε Τριανταφυλλιά κι είμαι γέννημα θρέμμα μιας απ' τις παλιότερες γειτονιές της Αθήνας. Μιας γειτονιάς με όνομα βαρύ, με παρελθόν λαμπρό, φτωχής όμως και με πολύ κακό ριζικό. Της Ακαδημίας Πλάτωνος. Της γει-

τονιάς που λες και την καταδιώκει μια χωρίς τέλος κακοδαιμονία.

Ακαδημία Πλάτωνος αποκαλούσαν ορισμένοι κάτοικοί της την περιοχή που ήταν ευρύτερα γνωστή ως Βύθουλας είτε ως Βούθουλας, μάλλον για λόγους κομψότητας παρά ιστορικότητας. Γιατί, ενώ χρειαζόταν μεγάλη φαντασία για να δει κανείς τον Βύθουλα ως το φιλοσοφικό κέντρο της αρχαίας Αθήνας, με την ονομασία αυτή περιγραφόταν με ακρίβεια η μικρογεωγραφία της γειτονιάς που έμοιαζε λες και βυθιζόταν.

Γιατί επρόκειτο για έναν οικισμό χτισμένο μέσα σε μια γούβα, σ' ένα βαθούλωμα του εδάφους, που μάλιστα παλιότερα δεν ήταν παρά ένας ξεροπόταμος κι όπου σχεδόν πάντα λιμναζαν στάσιμα νερά – ιδιαίτερα εμφανή το χειμώνα, οπότε και μια αποφορά σαπίλας πλανιόταν μόνιμα στον αέρα. Οι κάτοικοι, εργατιά ως επί το πλείστον, έμεναν σε μισοερειπωμένα φτωχόσπιτα με σαραβαλιασμένα κεραμίδια και με τις τρύπες απ' τις σφαίρες του Εμφύλιου στα πέτρινα ντουβάρια τους απείραχτες χαίνουσες πληγές, είτε σε μικροσκοπικές αυλές με καμαράκια αραδιασμένα ολόγυρα.

Ο Βύθουλας έγινε αργότερα περισσότερο γνωστός ως Μπίθουλας. Έτσι τον αποκαλούσε περιφρονητικά η πασίγνωστη ηρωίδα του Δημή-

τρη Ψαθά, η Μαντάμ Σουσου, γέννημα θρέμμα κι αυτή της Ακαδημίας Πλάτωνος, όταν με τρόπους αξιοθρήνητους αγωνιζόταν να κατακτήσει το Κολωνάκι. Η γειτονιά μου έμελλε μάλιστα να γίνει όχι απλώς γνωστή αλλά και διάσημη σ' όλη την Ελλάδα όταν η ιστορία της Μαντάμ Σουσούς, της πιο πετυχημένης καρικατούρας wannabe μιας ολόκληρης εποχής, μεταφέρθηκε στο σινεμά αρχικά και στην τηλεόραση αργότερα. Μου 'χει μείνει αξέχαστη η Παναγιωτοπούλου στον ομώνυμο ρόλο, νομίζω ότι καμιά δεν θα μπορούσε να παραστήσει καλύτερα τη νεόπλουτη ψωνάρα.

Η αστική και βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής ξεκίνησε στις αρχές του 20ού αιώνα και εντάθηκε τη δεκαετία του '50. Πλάι στα χαμόσπιτα, που κυριαρχούσαν στη γειτονιά, υπήρχαν και κάποια αστικά σπίτια, μονοκατοικίες ή ακόμα και διώροφα. Αυτά είχαν χτιστεί από ανθρώπους που προπολεμικά αγόρασαν οικόπεδα σε μια περιοχή που διαφημιζόταν ότι βρισκόταν πολύ κοντά στην Ομόνοια, κάνοντας τη λάθος εκτίμηση ότι το μέρος θα αναβαθμιζόταν κι ότι θα έπαιρνε μεγάλη αξία, ακριβώς λόγω της εγγύτητάς του με το κέντρο της πρωτεύουσας. Ένας απ' αυτούς ήταν κι ο παππούς μου, στο σπίτι του οποίου γεννήθηκα και μεγάλωσα.

Όλοι τους όμως την πάτησαν, η αναβάθμιση όχι μόνο δεν συντελέστηκε ποτέ, αλλά η γειτονιά παρουσίασε μια σταθερή καθοδική πορεία, που μάλιστα φαίνεται να συνεχίζεται μέχρι και τις μέρες μας. Ίσως, τελικά, αυτή να 'ναι η μοίρα της.

Μια ερμηνεία για την κακοδαιμονία της Ακαδημίας Πλάτωνος –του Βύθουλα– θα μπορούσε να είναι το γεγονός ότι κατά τον Εμφύλιο υπήρξε «κόκκινη» γειτονιά. Έτσι, όταν τη δεκαετία του '50 ο Καραμανλής ξεκίνησε την ανοικοδόμηση της πρωτεύουσας, στον Βύθουλα ούτε οι χωματόδρομοι ασφαλτοστρώθηκαν, ούτε καν τα έργα αποχέτευσης δεν ολοκληρώθηκαν. Αφού λοιπόν το επίσημο κράτος δεν επένδυσε εκεί ούτε μια δραχμή, και οι εργολάβοι της εποχής θεώρησαν ότι δεν άξιζε τον κόπο να σηκώσουν στην περιοχή πολυκατοικίες με το σύστημα της αντιπαροχής, όπως αλλού.

Οι εργολάβοι με τις πολυκατοικίες τους ήρθαν στην Ακαδημία Πλάτωνος πολύ αργότερα, τη δεκαετία του '70. Η αργοπορημένη έλευσή τους ήταν άλλο ένα σημάδι του κακού ριζικού της γειτονιάς που, αντί ν' αναβαθμιστεί, κατέβηκε τουλάχιστον άλλο ένα σκαλί στην αγορά της κατοικίας. Αυτό γιατί σχεδόν όλα τα διαμερίσματα αγοράστηκαν από φτωχούς Κρητι-

κούς, που πούλησαν τα χωραφάκια τους και μετακόμισαν μαζικά στον Βύθουλα, κυνηγώντας ένα όνειρο σαν εκείνο της Μαντάμ Σουσούς, να γίνουν πρωτευουσιάνοι πρώτα απ' όλα, να ζήσουν καλύτερα ίσως. Οι νεότεροι αγνοούν το πόσο σημαντικό θεωρούνταν τότε να αποκαλείται κάποιος «Αθηναίος», με πόση περιφρόνηση και απαξίωση προφερόταν η λέξη «χωριό». Χρειαζόταν να 'χει κανείς πολύ γερά κότσια για να εκφέρει την απλούστατη φράση: «Θα πάω στο χωριό μου», αφού επρόκειτο για μια δημόσια ομολογία πως δεν ήταν πρωτευουσιάνος. Ήταν, άρα, ένας παρακατιανός, σχεδόν ένα κοινωνικό απόβλητο.

Η κατρακύλα της γειτονιάς συνεχίστηκε κι εντάθηκε. Γιατί μετά ήρθαν οι Τούρκοι. Αυτοί πλάκωσαν στον Βύθουλα το '80 μαζικά, όπως ακριβώς είχαν κάνει καμιά δεκαπενταριά χρόνια νωρίτερα οι Κρητικοί. Και, κακά τ' αστεία, άλλο να μιλάνε οι γείτονές σου με προφορά χωριάτικη ή σε ιδίωμα, κι άλλο η γλώσσα τους και τα σουσούμια τους να είναι εντελώς ξένα.

Και ποιο το πρόβλημα; Θα έλεγαν κάποιοι ως γνήσιοι δημοκράτες και αντιφασίστες. Τι σημασία έχει από πού είναι ο άλλος και τι γλώσσα μιλάει, σε ποια θρησκεία πιστεύει και τι συνήθειες έχει; Παγκοσμιοποίηση και απο-



δόμηση, κατακερματισμός και πολυπολιτισμικότητα. Μπλα, μπλα, μπλα, μεταμοντέρνες μπουρδες.

Όποιος είναι ακόμα έξω απ' το χορό, πολλά τραγούδια λέει. Γιατί οι πολιτισμικές διαφορές είναι πολύ σημαντικές όταν τις ζεις στην καθημερινότητά σου. Όταν η γειτόνισσα χύνει τα μπουγαδόναρα στο δρόμο κι ο άντρας της κατουράει στους τοίχους κι όχι στην τουαλέτα, όταν τα παιδάκια της, ξεβράκωτα, χέζουνε στην εξώπορτά σου, ανθρώπινο είναι να θυμώσεις. Και δεν πιά να σε πουν ρατσιστή οι πολιτικά ορθοί δικτάτορες. Οι ίδιοι, δηλαδή, που λένε πως η μετανάστευση είναι δικαίωμα. Όχι, δεν είναι δικαίωμα, ανάγκη είναι. Ανάγκη μεγάλη, επιβίωσης. Η χρεία που τες θύρες κουρταλεί. Πάντα, λέει, οι λαοί μετανάστευαν. Ασφαλώς, όχι όμως για τουρισμό κι αναψυχή.

Στη δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα, στον Βύθουλα κατοικούν ως επί το πλείστον Πακιστανοί, Αφγανοί, Ιρακινοί, καθώς και πρόσφυγες απ' το Μπαγκλαντές και τις χώρες του Μαγκρέμπ. Στον αρχαιολογικό χώρο βουνό τα σκουπίδια, ανάκατα μ' έναν καταυλισμό Ρομά. Αποστεωμένα σκυλιά περιφέρονται γύρω απ' τις υπαίθριες φωτιές κι όλος ο τόπος βρωμάει κατρουλιό. Τι ανάπλαση της περιοχής και «City

της επόμενης δεκαετίας» και πράσινα γήπεδα και αρχαιολογικά πάρκα και κουραφέξαλα!

Το επιβλητικό οικοδόμημα του Χρηματιστηρίου στη Λεωφόρο Αθηνών, σωστό σαράι του βεζίρη πλάι στις παράγκες του Καραγκιόζη που μυρμηγκιάζουν τριγύρω του. Στις μισογκρεμισμένες μάντρες των παλιών πρακτορείων μεταφορών άτεχνα γκράφιτι, συνθήματα: «ΜΟΥΝΙΑ ΕΡΧΟΜΑΣΤΕ» κι άλλα, σε γραφή άγνωστη.

Μονάχα το τετράγωνο, γκριζο κτήριο του Κατηχητικού στην οδό Δημοσθένους στέκει ολόρθο πάνω από μισό αιώνα, ίδιο κι απαράλλαχτο. Έχει όμως απέξω γραμμένο με μαύρο σπρέι: «ΟΥΤΕ ΘΕΟΣ ΟΥΤΕ ΤΡΑΠΕΖΕΣ» – φαίνεται ότι κανείς δεν ενδιαφέρεται πια να το καθαρίσει.

Έναν αιώνα τώρα ο Βύθουλας, ίδιος κι απαράλλαχτος, βυθίζεται. Ακριβώς όπως αισθάνομαι να βυθίζονται σήμερα τα πάντα γύρω μου. Η οικονομία, η δημοκρατία, οι κατακτήσεις. Και μαζί τους οι ιδέες, η αξιοπρέπεια, η ανθρωπιά. Γύρω απ' τον Βύθουλα λες και βυθίζεται ολόκληρη η Αθήνα. Κι έξω απ' την Αθήνα, η χώρα όλη. Και παραέξω απ' αυτήν, λες και βυθίζεται κι ολόκληρος ο κόσμος.

## Σκατά, μπαμ, θλίψη

«Και τώρα τέρμα οι αγάπες», είπε εκείνη, «διαφορετικά θα πρέπει να σου δώσω το φιλί του θανάτου!»

X. K. Άντερσεν, *Η βασίλισσα του χιονιού*

**Σ**ΗΜΕΡΑ ΕΙΔΑ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ ΜΟΥ πως μαγείρεψα τα λείψανα της γιαγιάς μου, της Τριανταφυλλιάς. Ήτανε λίγα μονάχα απομεινάρια από σκουληκοφαγωμένα κόκαλα. Τα μαγείρεψα με ντομάτα, έβαλα και τρεις κόκκους μπαχάρι. Κι ύστερα ήρθε ο μπαμπάς μου. Όχι γέρος κι αδύνατος, όπως ήταν όταν πέθανε, παρά νέος, με πρόσωπο λαμπερό σαν την πανσέληνο του Αυγούστου. Έκατσε και τα 'φαγε κι ευχαριστήθηκε πολύ.

Και μετά είδα το γιο μου, ότι ήτανε παιδάκι ακόμα. Οχτώ εννιά χρονών. Και τον αγκάλιαζα, τον αγκάλιαζα, τον αγκάλιαζα. Κι εκείνος

καθόταν και πολύ του άρεσε η αγκαλιά μου. Όχι όπως τώρα, που τ' άγγιγμά μου το αποφεύγει. Κι ήτανε κι η κόρη μου εκεί. Μικρή κι εκείνη, δεν ξέρω όμως πόσο. Και παίζαμε μαζί, ταΐζαμε μια κούκλα. Είχαμε ένα μικρό, άδειο πιατάκι και δυο κουταλάκια. Καμωνόμασταν ότι παίρναμε μπουκίτσες απ' το άδειο πιάτο κι η κούκλα άνοιγε το στοματάκι της και κατάπινε το φαΐ της γεμάτη ευχαρίστηση. Άνοιγόκλεινε και τα ματάκια της, είχε ζωντανέψει. Πο πο, όρεξη που την είχε!

Ταράχτηκα με τ' όνειρο πολύ. Όχι, δεν ήταν ένα δυσάρεστο όνειρο, ένας εφιάλτης. Ήταν όμως μια φωνή πολύ δυνατή, μια κραυγή απ' το ασυνείδητό μου, που με ταρακούνησε λέγοντάς μου πως τέρμα η κατρακύλα, πρέπει επιτέλους να δράσω. Πως δεν πάει άλλο να τρώμε τις σάρκες μας, σωστοί κανίβαλοι γίναμε. Σηκώθηκα λοιπόν κι έφυγα σαν την παλαβή για τον Πλάτωνα. Με τις αποφάσεις, επιτέλους, ειλημμένες. Ουφ.

Είναι μέσα του Φλεβάρη, ο καιρός χιονιάς. Μολυβένια σύννεφα στον ουρανό, μικρές, αραιές νιφάδες στροβιλίζονται πέρα δώθε απ' το ξεροβόρι που παγώνει το χώμα, ενώ πού και πού κάποιες αχτίδες ήλιου διαπερνούν τα μαύρα σύννεφα φωτίζοντας το χειμωνιάτικο τοπίο. Ο ατ-

τικός ήλιος όμως δεν λάμπει όπως παλιά, τώρα το φως τυλίγεται στη θολούρα απ' την καπνιά της αιθαλομίχλης που σκεπάζει την πόλη. Πάει ο καιρός που όλοι είχαν καλοριφέρ, τώρα ο κόσμος καίει ακόμα και σκουπίδια για να ζεσταθεί.

Έχει πάει εννιά η ώρα, όταν φτάνω στο βενζινάδικο της Λέννορμαν. Αφήνω τ' αμάξι στα παιδιά να το φουλάρουν, να το πλύνουν κιόλας, και πάω και χώνομαι στο μπαράκι της επιχείρησης.

Εδώ μέσα είναι ένας σωστός μικρόκοσμος, τα αιρ κοντίσιον δουλεύουν στο φουλ δημιουργώντας ένα θύλακα θαλπωρής. Μ' αρέσει πολύ, είναι σαν να μπαίνω σ' ένα ζεστό κουκούλι. Σκαρφαλώνω στο σκαμπό της μικρής ξύλινης μπάρας και παραγγέλνω τον εσπρέσο μου. Απέναντί μου, ούτε δυο μέτρα απόσταση, ένας καθρέφτης στολισμένος με το κόκκινο λογότυπο του αναψυκτικού, ο οποίος πιάνει όλο σχεδόν το μήκος του τοίχου, μου αντιγυρίζει την εικόνα μου.

Στο βενζινάδικο αυτό έρχομαι τουλάχιστον μια φορά τη βδομάδα. Συνδυάζω το γέμισμα του αυτοκινήτου με την επίσκεψη στη μάνα μου, που πάντα είχε το δικό της το χαβά, αλλά τώρα το κακό μαζί της έχει παραγίνει. Την έχει

πιάσει ένα λυσσαλέο γεροντικό πείσμα κι αρνείται ν' ακούσει οτιδήποτε σχετικό με μετακόμιση. Δεν πά' να 'χει γεμίσει η γειτονιά μαυριδερούς, δεν πά' οι ληστείες να 'ναι καθημερινό φαινόμενο, αυτή έχει ταμπουρωθεί στο πατρογονικό της, στην οδό Μεγίστης, και το παίζει πυργοδέσποινα.

«Εμένα κανείς δεν με πειράζει», δηλώνει. «Με ξέρουν όλοι και μ' αγαπάνε».

Και φοράει –τρομάρα της– τα διαμαντένια της σκουλαρίκια και δεν φοβάται Χριστό. Προς το παρόν, φαίνεται πως τα πράγματα την έχουν δικαιώσει. Γνωρίζει με τ' όνομά του κάθε νεοαφιχθέντα που εμφανίζεται στη γειτονιά κι ανοίγει παρτίδες μαζί του. Κάθεται και του μαθαίνει τα βασικά ελληνικά – «Καλημέρα», «Τι κάνεις», τέτοια. Εγώ πάντως τρέμω πως θα τη βρω σφαγμένη καμιά μέρα.

Είναι η μάνα μου κοινωνικότατη. Στολίζεται, παρφουμάρεται και πάει και κάνει βίζιτες στα διπλανά σπίτια, καμαρώνοντας σαν το γύφτικο σκεπάρνι. Όχι άδικα, γιατί αν και τώρα πια δεν είναι παρά μια σκατόγρια, εξακολουθεί να ξεχωρίζει, τ' ομολογώ. Επειδή στα νιάτα της υπήρξε καλλονή, της έχει μείνει ο αέρας, το τουπέ. Κι αυτό είναι που μετράει. Κι έχει και τρόπους αρχοντικούς, παλιομοδίτικους. Οι γει-

τόνισσες, γυναικούλες λαϊκές και κοπέλες μικρές κι ανόητες, εντυπωσιάζονται, την καλοδέχονται. Τους δίνει άφθονη τροφή για κουτσομπολιό, τέτοιο νούμερο που θα φαίνεται στα μάτια τους, πώς να μη σκίζονται να την καλέσουν για καφέ;

Πάει, λοιπόν, και κάνει βίζιτες σε κάτι Έλληνες μικροαστούς που ξέμειναν στον Βύθουλα γιατί δεν είχαν πού αλλού να πάνε. Εγώ, γενικά, τους μισώ τους γαμημένους τους μικροαστούς. Μισώ τους λούμπεν νοικοκυραίους που βγάζουν το ψωμάκι τους, κοιτάνε τη δουλίτσα τους, πάνε με τ' αυτοκινητάκι τους να παραθερίσουν στο σπίτι του παππού τους στο χωριό κι εκφράζονται αποκλειστικά με κλισέ από φτηνά τηλεοπτικά σίριαλ. Και τι κουβεντιάζουν; Ξομπλιάζουν ένα συγκεκριμένο άτομο ή μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, για να καταλήξουν μ' ένα απαξιωτικό «τς, τς, τς».

Είναι χωριάτες, γύφτουλες και πονηροί. Κουτοπόνηροι. Άλλα λεν κι άλλα πιστεύουν, σου γελάν και σε γλείφουν, του κόσμου τα καραγκιοζιλίκια κάνουν για να σου γίνουν αρεστοί. Τούμπες θες; Τούμπες κάνουν για να σ' ευχαριστήσουν. Φτάνουν την υποκρισία στα άκρα της για να σε κερδίσουν, για να καταφέρουν να σου γίνουν απαραίτητοι. Όλα τα κάνουν. Μέ-

χρις ότου σε βάλουν στο χέρι και σ' τα πάρουν. Άρπαγες. Γιατί αυτό είναι τελικά.

Άρπαγες που λιμπίζονται τα πάντα σου, όλο σου το έχει, το είναι σου. Θες είναι υλικό, θες πνευματικό, θες αστικά σουσούμια τύπου «Περάστε, μαντάμ, παρακαλώ», «Ω, μιλ μερσί», «Παρακαλώ, μα τι λέτε». Άρπαγες οι πουσταράδες, όλοι τους, κι ας μην είναι πια κακομοίρηδες, ας όψεται ο Παπανδρέου του '80 που υποσχέθηκε να τους κάνει βεζίρηδες στη θέση του βεζίρη. Που νομιμοποίησε το πλιάτσικο. Και τους μπούκωσε μ' επιδοτήσεις αβέρτα, ν' αγοράσουν αμάξια που ούτε στα πιο άγρια όνειρά τους δεν είχαν φανταστεί.

Φτωχός, με την πλήρη έννοια του όρου, κανένας τους δεν είναι κι ούτε υπήρξε ποτέ του. Κανένας από δαύτους δεν βίωσε την απόλυτη απελπισία του άδειου στομαχιού να ορίζει την ύπαρξή του. Γι' αυτό και παραμένουν όλοι τους πειναλέοι, ποτέ τους δεν χορτάσανε κι ούτε που πρόκειται ποτέ και με τίποτα να χορτάσουν.

Η πείνα τους είναι, βλέπεις, ψυχολογική. Έχουν όλοι τους κόμπλεξ κατωτερότητας, φθονούν όσα δεν έχουν. Κυρίαρχη νοοτροπία τους, «Να ψοφήσει η κατσίκα του γείτονα». Κι έτσι και αποκτήσουν κι εκείνοι κατσίκα χειροτερεύουν, αρχίζουν να φθονούν κι εκείνα που πριν

τα θεωρούσαν άπιαστα, οπότε κάνουν ακριβώς τα ίδια για να τ' αποκτήσουν. Τούμπες και κωλοτούμπες. Γιατί μονάχα σ' ένα πράγμα πιστεύουν, για ένα πράγμα αγωνίζονται: την κοινωνική τους άνοδο. Και γύρω απ' την κοινωνική τους άνοδο συγκροτούν μια ολόκληρη ιδεολογία.

Α, πόσο τα μισώ τα γαμημένα τα γλειφτρόνια. Κάηκα και ξέρω. Στραβώθηκα, βλέπεις, και πήγα και παντρεύτηκα έναν από δαύτους. Και καλά εγώ, ήμουν μικρή κι ανυποψίαστη. Σωστό βόδι. Η μάνα μου όμως; Η γιαγιά μου, ο παππούς μου; Όλους τούς ξεγέλασε ο Νάσος.

Ο άντρας μου είναι μοναχογιός δυο αγροτών που ακολούθησαν το κύμα της εσωτερικής μετανάστευσης κι ήρθαν από τα Φιλιατρά στην Αθήνα, στις αρχές του '60. Πάμφτωχοι οι γονείς του Νάσου, αδύνατον να θρέψουν τη μικρή τους οικογένεια απ' τη σταφίδα και τα λιγοστά καρπούζια που παρήγαν. Ψήφιζαν όμως ΕΡΕ. Έτσι, πούλησαν τα κτήματά τους κι αγόρασαν μια κάμαρη, κουζίνα και πλυσταριό στην Ακαδημία Πλάτωνος.

Ο κομματάρχης της ΕΡΕ Φιλιατρών διόρισε τον πεθερό μου κλητήρα στο υπουργείο Οικονομικών. Μόνο που ο μισθός ήτανε γλίσχος κι αναγκαζόταν, ο φουκαράς, να κάνει αιματηρές

οικονομίες για να βγει ο μήνας. Το λεωφορείο, ας πούμε, δεν το χρησιμοποιούσε σχεδόν ποτέ. Μια δραχμή να πάει και μια να γυρίσει, ήταν λογαριασμός. Στη δουλειά, λοιπόν, πήγαινε κι ερχόταν με τα πόδια. Και το τσιγάρο του το κάπνιζε μισαδάκι. Είχε όλο κι όλο ένα γκριζοκουστουμάκι, το βούρτσιζε καθημερινά, το πρόσεχε σαν τα μάτια του – αυτό φορούσε στο υπουργείο, στις επισκέψεις, στους γάμους, στις κηδείες. Και τον ίδιο, μ' αυτό το γκριζοκουστουμάκι τον θάψανε.

Η πεθερά μου, η κυρία Πίτσα, ασχολιόταν αποκλειστικά με το νοικοκυριό. Ήταν πολύ παστρικά, τη χαμοκέλα την ασβέστωνε δυο φορές το χρόνο. Λιβάνιζε τα εικονίσματα, έστρωνε τα ντιβάνια, αέριζε και σφουγγάριζε καθημερινά. Έπλενε, μπάλωνε, μαγείρευε, τάιζε τις κότες και τα κουνέλια. Ντυνόταν με κλαρωτές ρόμπες και φόραγε τσεμπέρι. Τ' απογεύματα έπαιρνε το σκαμνάκι της και καθόταν στο δρόμο, να κουβεντιάσει με τις γειτόνισσες πλέκοντας δαντελένια πετσετάκια με το βελονάκι. Η μεγαλύτερη χαρά που πήρε στη ζωή της ήταν, μου εξομολογήθηκε κάποτε, όταν αγόρασαν επιτέλους κι αυτοί μια τραπεζαρία από καπλαμά κι εκείνη τη στόλισε με τα εργόχειρά της.